

Η ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΝΙΚΑ

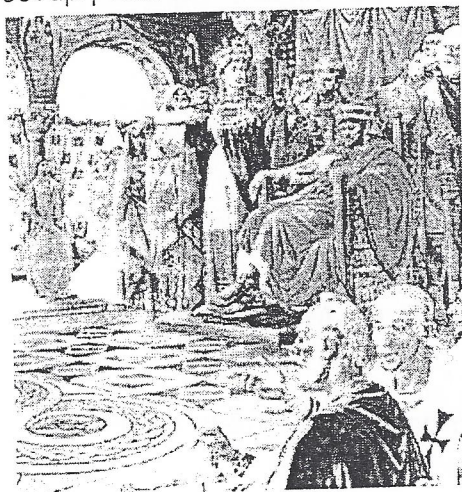
Με την άνοδο του Ιουστινιανού στο θρόνο το 527, εκδίδεται ένα αυστηρότατο διάταγμα για όλη την Αυτοκρατορία που απαγορεύει την «αταξίαν» και τις λαϊκές ταραχές, από οποιοδήποτε χρώμα του Ιπποδρόμου και αν προέρχονται. Ως τότε, ίσχυε η αρχή ότι κάθε φορά υπαίτιοι για τις εξεγέρσεις ήταν οι οπαδοί κάποιου από τα μέρη του Ιπποδρόμου, γνωστά από τα χρώματα τους στις αρματοδρομίες. Τα μέλη της συγκλητικής αριστοκρατίας μπορούσαν θαυμάσια να είναι οπαδοί ενός από τούς δήμους που ανταγωνίζονταν μεταξύ τους και μερικοί αυτοκράτορες είναι γνωστοί για τις προτιμήσεις τους. Ο Ιουστινιανός, πασίγνωστος για την υποστήριξη του προς το δήμο

των Βένετων που ήταν υπερρθόδοξος, σε αντίθεση με τους Πράσινους που έρεπαν προς μονοφυσιτικές αποκλίσεις, απέφυγε σε διάταγμα του 527 να δηλώσει τις προτιμήσεις του, τοποθετώντας τους δήμους σε ίση μοίρα.

Οι ταξικές αντιθέσεις ήταν εξόφθαλμες στην πρωτεύουσα. «Ο κόσμος που έρχεται για ποικίλους λόγους στην Κωνσταντινούπολη δεν έχει συνήθως χρήματα για να στεγαστεί», λέει ο ιστορικός Προκόπιος ενώ, αντίθετα, οι πλούσιοι χτίζουν αληθινά ανάκτορα, όχι από ανάγκη αλλά από απληστία.

Κυριακή, 11 Ιανουαρίου, στον Ιππόδρομο, δια μέσου των λαϊκότερων Πράσινων, ο λαός επιχειρεί να επικοινωνήσει με τον αυτοκράτορα, για να εκφράσει την αγανάκτηση του από τις αδικίες των αξιωματούχων. Ύψος παρακλητικό και ειρωνικό: Ξέρουμε ποιοι μας αδικούν αλλά αν τους κατονομάσουμε μπορεί να ανταμειφθούν περισσότερο. Ο αυτοκράτορας αρχικά προσποιείται άγνοια, στη συνέχεια αρνιέται τις αδικίες, τέλος περνάει σε απειλές: «Ει μη ησυχάζητε, αποκεφαλίζω υμάς». Η συνοχή των Πράσινων με τους Βένετους δοκιμάζεται, καθώς οι Πράσινοι αποχωρούν.

Ο λαός απαιτούσε άμεση αντικατάσταση των έμπιστων αξιωματούχων του Ιουστινιανού με τη μεγάλη απληστία. Πράγματι, ο Ιωάννης Καππαδόκης, ο Τριβωνιανός και ο Ευδαίμων απολύθηκαν, αλλά η κατάσταση δεν βελτιώθηκε καθόλου ούτε με την αντικατάστασή τους. Αντίθετα μάλιστα, ο λαός μόλις άρχιζε να συνειδητοποιεί τη δύναμη του.

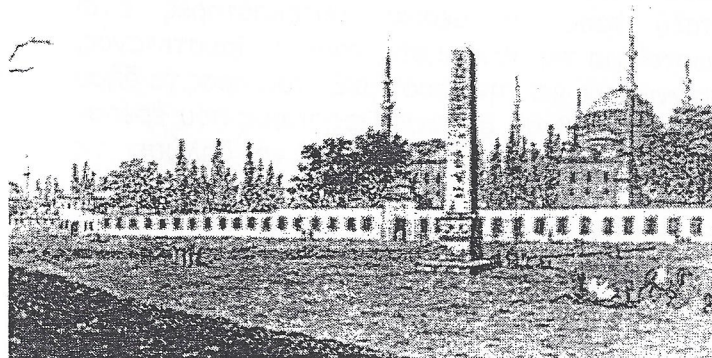

Οι συλλήψεις «πρωταιτίων» είχαν ήδη αρχίσει στο κέντρο της Πόλης και ο Ιουστινιανός είχε ήδη δηλώσει ότι η ποινή θα ήταν θάνατος. Εξαιτίας της σύγχυσης, την ώρα της εκτέλεσης, δύο από τους δυστυχισμένους έτυχε να πέσουν δύο φορές από την κρεμάλα χωρίς η φούρκα (το παλούκι) να τους αγγίξει, έτσι το πλήθος απήγαγε με τη βία τούς δύο μελλοθάνατους στο Πέραν, μακριά από το κέντρο, όπου η εξουσία ήταν ισχυρή.

Η επιτυχία αυτή δίνει θάρρος στα πλήθη που συγκλίνουν προς το κέντρο καίγοντας και λεηλατώντας, όχι μόνο δημόσια κτίρια και εκκλησίες, όπως η παλιά Αγία Σοφία και το μέγαρο της συγκλήτου, αλλά και πολυτελή μέγαρα πλουσίων. Με την ανατολή του Ήλιου, την Τρίτη, γίνεται φανερό ότι η κεντρική εξουσία χάνει τον έλεγχο των γεγονότων. Οι

ιστορικοί τονίζουν την απόγνωση του Ιουστινιανού που θέλει να φύγει κρυφά με πλοίο και την αυταπάρνηση της Θεοδώρας που τον αποτρέπει με ένα εμπνευσμένο λογύδριο (καλόν εντάφιον η βασιλεία). Αλλά και η εξέγερση αρχίζει να χάνει κάτι από την αυτονομία της, καθώς στις τάξεις της εμφανίζονται ορισμένοι συγκλητικοί. Το Σάββατο 17 Ιανουαρίου, στους δρόμους της πρωτεύουσας θα εμφανιστούν στρατεύματα από γειτονικές περιοχές της Θράκης, κάτι που θα αποφασίσει και την έκβαση του αγώνα. Όσο λοιπόν γενναία κι αν φέρθηκε η αυτοκράτειρα, δεν μπορεί κανείς να αρνηθεί ότι και η βεβαιότητα ότι σύντομα καταφθάνουν ισχυρά στρατεύματα έπαιξε επίσης κάποιο ρόλο στην τελική απόφαση του Ιουστινιανού να παραμείνει στην Κωνσταντινούπολη και να πνίξει την εξέγερση στο αίμα.

Η λύση του δράματος, ακριβώς όπως και η αρχή του, θα λάβει χώρα στον Ιππόδρομο της Κωνσταντινούπολης, την Κυριακή 18 Ιανουαρίου, όπου ο στρατός και η φρουρά θα εισβάλουν από τρεις κατευθύνσεις. Το αξιοπρόσεκτο στην περίπτωση είναι η στάση του ίδιου του δήμου, που παρουσιάζεται, όπως στις αρχαίες τραγωδίες,

έτοιμος για τη θυσία. Η σφαγή είναι γενική. Χάνονται ως 35.000 άνθρωποι σε έναν Ιππόδρομο 50.000 θέσεων περίπου, καθώς οι στρατιώτες σφάζουν αδιάκριτα. Ως το βράδυ της Κυριακής η Κωνσταντινούπολη έμεινε ήσυχη και έρημη. Απόλυτα έρημη.

Η έλλειψη αντίστασης από τα πλήθη στους στρατιώτες που

επιτίθενται από παντού δεν πρέπει να προξενεί απορία. Ούτε Πράσινοι ούτε Βένετοι ούτε κανείς άλλος μπορούσε να αντιταχθεί χωρίς όπλα και οργάνωση σε τακτικό στρατό, στριμωγμένοι όπως ήταν, ανάμεσα σε τόσο πλήθος. Γι' αυτό και «η τροπή είναι λαμπρά», όπως λέει ο Προκόπιος, συνηθισμένος να περιγράφει μάχες. Ο λαός δεν είχε πάει στον Ιππόδρομο να πολεμήσει, κάθε άλλο μάλιστα. Καθώς η πρώτη επαναστατική ορμή είχε καταπέσει και η εξέγερση βρισκόταν πια σε άμυνα -πράγμα ολέθριο για κάθε εξέγερση- εφ' όσον η κρατική εξουσία είχε το χρόνο που χρειαζόταν για να συγκεντρώσει τις δυνάμεις που της έλειπαν ως τότε, το μόνο όπλο που έμενε στο λαό ήταν η διατήρηση της συνοχής του ως το τέλος.

Αναγγέλλοντας σε όλες τις πόλεις της Αυτοκρατορίας την κατάπνιξη της εξέγερσης, ο Ιουστινιανός δεν παρέλειψε ταυτόχρονα να οχυρώσει το Παλάτιον, έχτισε μάλιστα εκεί δεξαμενές νερού και σιταποθήκες ειδικά για τέτοιες περιστάσεις. Απαγορεύθηκαν στο εξής οι αρματοδρομίες στον Ιππόδρομο που έδιναν την ευκαιρία στο λαό να συγκεντρωθεί.

Διασκευή από άρθρο του Τηλέμαχου Λούγγη, διευθυντή ερευνών στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών από την έκδοση Ε- Ιστορικά της εφημερίδας «Ελευθεροτυπία».

Εικόνα 1 : Ο Ιουστινιανός σε λεπτομέρεια από το ψηφιδωτό του Αγίου Βιταλίου της Ραβέννας (547 μ.Χ.).

Εικόνα 2 : Η Θεοδώρα προτρέπει τον Ιουστινιανό να καταστείλει τη «Στάση του Νίκα» (Σύγχρονη φανταστική απεικόνιση).

Εικόνα 3 : Τα απομεινάρια του ιππόδρουμου της Κωνσταντινούπολης σύμφωνα με μια χαλκογραφία των Dreaux, και Byrre (Αρχείο Μ. Χαριτάτου).